

Література

1. Гаврилов Н., Беляков И. Государственная поддержка промышленного экспорта в России // [Электронный ресурс] — Режим доступа: <http://institutions.com/industry/615-gosudarstvennaya-podderzhka-exporta.html>
2. Карякин М. Страхование политических рисков внешнеторговых операций и международных инвестиций (вопросы теории и методологии). — М.: Арвуар консалтинг, 2002. — 144 с.
3. Барабаш К.С. Экспортні кредитні агентства: відношення до України // IBCONTACTS OBSERVER. — 2011. — №1. — С. 3-4.
4. Wang J.Y., Mansila M., Kikuchi Y., Choudhury S. Officially Supported Export Credits in a Changing World / IMF. June 2005.
5. Дорофеев О. Договір дорожче грошей // [Електронний ресурс] — Режим доступа: http://ibcontacts.com.ua/dogovor_dorozhche_hroshey/
6. Шеколинский Н.Н. Экспортные кредитные агентства как механизм государственной финансовой поддержки экспорта : диссертация кандидата экономических наук : 08.00.14. — М., 2006.

Статтю подано до редакції 08.10.2012 р.

УДК 368

Чаплигін К.М., здобувач кафедри макроекономіки та державного управління, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», заступник начальника другого інспекційного відділу на ринку страхування департаменту страхового регулювання та нагляду Нацкомфінпослуг

НОВАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто новачі державного регулювання ринку фінансових послуг України, проаналізовано їх законодавчо-нормативне забезпечення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: державне регулювання, ринок фінансових послуг, нормативно-правове забезпечення, заходи впливу.

АННОТАЦИЯ. В статье рассмотрены новации государственного регулирования рынка финансовых услуг Украины; проанализированы законодательное и нормативно-правовое обеспечение.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: государственное регулирование, рынок финансовых услуг, нормативно-правовое обеспечение, меры воздействия.

SUMMARY. The article deals with innovations State Regulation of Financial Services Markets of Ukraine, analyzes legislative and regulatory support.

KEYWORDS: government regulation, the market of financial services, legal security, measures.

Постановка проблеми. Регуляторна функція держави в страховій діяльності може проявлятися в різних формах і законодавчих актах, що регулюють страхову діяльність. В Україні, як і у міжнародній практиці функції нагляду за ринками фінансових послуг виконують різні органи державної виконавчої влади, ними можуть виступати самостійні спеціалізовані орган виконавчої влади, міністерство фінансів, внутрішніх справ чи центральний банк.

З 2000 року і до прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 р. регулюванням діяльності фінансових установ займався Департамент фінансових установ та ринків, який було створено при Міністерстві фінансів України. Структурні підрозділи Департаменту займались загальним регулюванням, законодавчим забезпеченням, ліцензуванням і контролем за небанківськими фінансовими установами, кредитними спілками, недержавними пенсійними фондами, інвестиційними компаніями, страховими організаціями. З 2003 р. на ринку фінансових послуг діє новий контролюючий орган — Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. Його основними першочерговими кроками, були: розробка та впровадження стратегії розвитку ринку фінансових послуг; встановлення єдиних вимог і стандартів надання фінансових послуг; гармонізація законодавства у сфері фінансових послуг з європейськими стандартами; приведення статистичної та бухгалтерської звітності у відповідність з міжнародними стандартами; вирішення методологічних питань, у тому числі уточнення критеріїв і процедур оцінки фінансових установ, їх перевірок і моніторингу діяльності; посилення вимог до капіталізації з метою підвищення платоспроможності; розробка нормативних актів, що регулюють посередницьку діяльність, механізм формування резервів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові дослідження в сфері державного регулювання ринку страхування висвітлювалися у працях багатьох вчених, серед яких В. Базилевич, О. Гаманкова, Л. Временко, О. Філонюк, В. Фурман та інші. Але в умовах розвитку страхового ринку та глобалізаційних процесів страхова індустрія потребує постійних коректувань відносно державного регулювання.

Постановка завдання. Метою статті є визначення особливостей регулювання страхового ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вплив держави на страховий ринок здійснюється переважно через формування законодавчої і нормативної бази діяльності учасників страхового ринку та передбачає вибір моделі державного регулювання. Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», указів Президента України від 11.12.02 № 1153 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України» та від 04.04.03 № 292 «Про затвердження Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України» є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, уповноваженим здійснювати державне регулювання і нагляд за діяльністю ринків фінансових послуг.

Відповідно до повноважень і в межах компетенції, визначеної законодавством, Держфінпослуг розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринків фінансових послуг та їх об'єднаннями; здійснює нагляд за діяльністю небанківських фінансових установ та інших юридичних осіб, що мають право надавати окремі фінансові послуги.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України забезпечує проведення державної політики у сфері фінансових послуг, керуючись у своїй діяльності Конституцією України, законами України, указами Президента України, Кабінету Міністрів України; узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції; розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавства і у визначеному порядку вносить їх на розгляд Президенту України та Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України організовує виконання актів законодавства і систематично контролює їхню реалізацію.

У системі органів державної влади, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг України, відбулись зміни, а саме Указом Президента України від 23.11.11 № 1069/2011 Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України ліквідована та Указом Президента України від 23.11.11 № 1070/2011 створено Національну комісію Ннацкомфінпослуг),

що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Нацкомфінпослуг 20.02.12 внесена до Єдиного Державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб — підприємців. Відповідно до п. 1 Положення «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг», затвердженого Указом Президента України від 23 листопада 2011 року № 1070/2011, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України. Нацкомфінпослуг здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг у межах, визначених законодавством.

Нацкомфінпослуг у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами та дорученнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства. Основними завданнями Нацкомфінпослуг є: формування та забезпечення реалізації політики державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг (крім ринку банківських послуг і ринків цінних паперів і похідних цінних паперів), розроблення і реалізація стратегії розвитку ринків фінансових послуг і вирішення системних питань їх функціонування, забезпечення розроблення та координації єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування, здійснення в межах своїх повноважень державного регулювання та нагляду за наданням фінансових послуг і дотриманням законодавства у відповідній сфері, захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування у межах своїх повноважень заходів впливу з метою запобігання і припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг, узагальнення практики застосування законодавства України з питань фінансових послуг і ринків та розроблення пропозицій щодо їх вдосконалення, розроблення і затвердження обов'язкових до виконання нормативно-правових актів з питань, що належать до її компетенції, координація діяльності з іншими державними органами, запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.

Нацкомфінпослуг наділена абсолютно тими ж самими повноваженнями, що мали Держфінпослуг у сфері здійснення державного регулювання на ринках фінансових послуг. Однак, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, не є правонаступником Держфінпослуг. У зв'язку з процедурою ліквідації Держфінпослуг та створення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері

ринків фінансових послуг, а також відсутності правонаступництва виникли проблеми, які потребують нагального вирішення для створення умов для забезпечення діяльності новоствореного органу у сфері державного регулювання та нагляду за ринком фінансових послуг, основні з яких слід виділити такі:

- кадрове забезпечення роботи Нацкомфінослуг;
- матеріально-технічне забезпечення;
- законодавче та нормативно-правове забезпечення;
- документальне забезпечення (документи щодо Державного реєстру фінансових установ, матеріали перевірок, матеріали дозвільного характеру, документи обов'язкової звітності фінансових установ та ін.)

Щодо проблем з приводу кадрового забезпечення роботи Нацкомфінослуг слід звернути увагу на наступне: гранична чисельність працівників Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, складає 293 штатні одиниці разом з тим на сьогоднішній день в Нацкомфінослуг офіційно працює 144 працівники, що складає 49 % від граничної чисельності.

Основною проблемою, яка виникла з приводу формування апарату Нацкомфінослуг (як і в інших новостворених державних органах), став Указ Президента України «Про Порядок організації проведення спеціальної перевірки відомостей щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування» від 25 січня 2012 року № 33/2012 із змінами і доповненнями, внесеними Указом Президента України від 18 травня 2012 року № 333/2012, відповідно до якого спеціальній перевірці підлягають відомості щодо осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних із виконанням функцій держави або місцевого самоврядування (крім кандидатів на пост Президента України, кандидатів у народні депутати України, кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад і на посади сільських, селищних, міських голів) (далі — кандидати), у тому числі відомості, подані особисто.

Відповідно до вищезазначеного Указу спеціальній перевірці підлягають відомості про осіб щодо: притягнення особи до кримінальної відповідальності, у тому числі за корупційні правопорушення, наявності судимості, її зняття, погашення, а також факту, чи є особа піддана або піддавалася раніше адміністративним стягненням за корупційні правопорушення (перевірку здійснює Міністерство внутрішніх справ України); достовірності відомостей, зазначених у декларації про майно, доходи, витрати і зо-

бов'язання фінансового характеру за минулий рік, наявності в особи корпоративних прав (перевірку проводить Державна податкова інспекція у відповідному, за пропискою особи, районі м. Києва ДПС); стану здоров'я (Міністерство охорони здоров'я України); освіти, наявності наукового ступеня, вченого звання, підвищення кваліфікації (Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України); інших відомостей, вимога щодо подання яких установлена законом (Державна міграційна служба України, Головне управління юстиції у м. Києві).

Таким чином, не зважаючи на добрі наміри та не допущення до виконання функцій держави, для осіб, які не пройшли спеціальної перевірки, цей Указ на першочерговому етапі мав негативні наслідки, оскільки працівники багатьох державних органів, що були ліквідовані Президентом України, в тому числі і Держфінпослуг, вимушені були чекати по три-чотири місяці на відповіді з відповідних Міністерств та відомств, що б їх можна було призначити на посади в інших новостворені державні органи.

Слід зазначити, що таке довготермінове зволікання з проведення спеціальної перевірки виникло з кількох причин — по-перше, це кадрове питання, на Міністерства були покладені додаткові обов'язки щодо перевірки відомостей про осіб, які претендують на зайняття певних посад державних службовців, разом з тим не були створені додаткові робочі місця, щоб цю перевірку забезпечити, таким чином на певні відділи у Міністерствах з усієї України надходила така кількість запитів, що їх просто фізично не можливості було обробити вчасно; по-друге відсутність у повній мірі централізованих баз даних.

Розуміючи ситуацію, що склалась Президентом України внесені зміни до вищезазначеного Указу від 18 травня 2012 року, суть яких полягає у тому, що призначення в порядку переведення особи, яка працювала в органі державної влади (державному органі), що припиняється, на роботу до іншого органу державної влади (державного органу), до якого переходять повноваження та функції органу державної влади (державного органу), що припиняється, не потребує спеціальної перевірки. Після чого до Нацкомфінпослуг протягом місяця було призначено майже половину апарату.

Щодо матеріально-технічне забезпечення, то знов ж таки у зв'язку з відсутністю правонаступництва від Держфінпослуг до Нацкомфінпослуг, на сьогоднішній день новостворена Комісія не має на своєму балансі достатніх для забезпечення нормальної роботи державного органу робочих комп'ютерних станцій, меблів

та ін. Крім того, будівля, за якою на даний момент розміщується апарат Нацкомфінпослуг, знаходиться на балансі Держфінпослуг, є державною власністю, яка має по ліквідаційному балансу перейти до держави.

Не менш актуальним та потребуючим негайного вирішення залишається також питання законодавчого та нормативно-правового забезпечення діяльності Нацкомфінпослуг. Пов'язано це з тим, що з 2003 року Держфінпослуг розробив ряд нормативних документів, якими керується у своїй діяльності ринок фінансових послуг. Нормотворча діяльність Держфінпослуг стосувалась майже всіх сфер діяльності ринку небанківських фінансових установ. Встановлені критерії та єдині вимоги і стандарти надання фінансових послуг, вимоги до статистичної та бухгалтерської звітності, розроблені методологічні підходи, в тому числі уточнення критеріїв і процедур оцінки фінансових установ, їх перевірок і моніторингу діяльності, вимоги до капіталізації, платоспроможності, нормативні документи, що регулюють посередницьку діяльність, механізм формування резервів, порядок прийняття рішень щодо дозвільних документів, та багато іншого.

Разом з тим, на сьогоднішній день Нацкомфінпослуг не видав жодного нормативно-правового акту щодо регулювання діяльності небанківських фінансових установ, а отже постає питання щодо правомірності використання Нацкомфінпослуг у своїй діяльності законодавчої та нормативно-правової бази Держфінпослуг.

На нашу думку, дана проблема має єдине логічне вирішення, яким є видання нових редакцій нормативно-правових документів із врахуванням усіх сучасних умов здійснення діяльності фінансовими установами.

Одним з проблемних питань на сьогоднішній день залишається документальне забезпечення діяльності Нацкомфінпослуг, що стосується насамперед документів щодо Державного реєстру фінансових установ, матеріали перевірок, матеріали дозвільного характеру (ліцензійні справи), документи обов'язкової звітності фінансових установ та інші, які знаходяться в Держфінпослуг.

Однією з вимог до ліквідації державного органу є передача справ, які зберігаються у цьому органі до Державного архіву. Так як Нацкомфінпослуг не є правонаступником Держфінпослуг, він не може прийняти, а Держфінпослуг відповідно передати документи щодо діяльності фінансових установ, які знаходяться в Держфінпослуг у зв'язку з чим виникають декілька питань: — що робити з Державним реєстром фінансових установ, який Держфін-

послуг веде з 2003 року — що робити зі справами дозвільного характеру фінансових установ, які отримували ліцензії — що робити з матеріалами перевірок проведених Держфінпослуг за останні роки, які дають змогу скласти про певну фінансову установу хоч якесь бачення?

Не зрозумілою ситуація залишається і відносно заходів впливу, які були застосовані Держфінпослуг раніше, а саме видані приписи про усунення порушення, розпорядження про застосування штрафів, зупинення ліцензій та ін. Відповідно, знов ж таки постає питання: чи буде наділена новостворена Комісія повноваженнями щодо перевірки раніше застосованих заходів впливу до фінансових установ її попередником Держфінпослуг.

Слід звернути увагу і на порядок застосування заходів впливу новоствореною Комісією, яка має свої певні переваги та недоліки. Одним із основних завдань Нацкомфінпослуг є захист прав споживачів фінансових послуг шляхом застосування у межах своїх повноважень заходів впливу з метою запобігання і припинення порушень законодавства на ринку фінансових послуг. Нацкомфінпослуг відповідно до покладених на неї завдань встановлює згідно із законом порядок та умови застосування заходів впливу та у разі порушення законодавства про фінансові послуги накладає адміністративні стягнення за правопорушення та застосовує відповідно до закону інші заходи впливу.

Слід зазначити, що відповідно до чинного законодавства Нацкомфінпослуг може застосовувати такі заходи впливу: 1) зобов'язати порушника вжити заходів для усунення порушення; 2) вимагати скликання позачергових зборів учасників фінансової установи; 3) накладати штрафи в розмірах, передбачених статтею 41 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»; 4) тимчасово зупиняти або анулювати ліцензію на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг; 5) відсторонювати керівництво від управління фінансовою установою та призначати тимчасову адміністрацію; 6) затверджувати план відновлення фінансової стабільності фінансової установи; 7) виключати відповідно до законодавства учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг) з Державного реєстру фінансових установ або реєстру осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги; 8) установлювати для небанківських фінансових груп підвищені економічні нормативи, ліміти та обмеження щодо здійснення окремих видів операцій; 9) вносити рішення про заборону недержавним пенсійним фондам —

суб'єктам другого рівня системи пенсійного забезпечення укласти нові пенсійні контракти з учасниками накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування у разі порушення вимог, установлених для таких недержавних пенсійних фондів законом та ліцензійними умовами.

Висновки з проведеного дослідження. Зважаючи на вищевикладене можна з впевненістю стверджувати, що механізм державного регулювання страхової діяльності складний, багатоаспектний та повинен мати здатність до трансформації паралельно зі змінами рівня соціально-економічного розвитку країни. В Україні державне регулювання має бути комплексним і реалізуватися на основі як тактичних, так і стратегічних цілей.

Література

1. Указ Президента України від 11.12.02 № 1153 «Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».

2. Указ Президента України від 04.04.03 № 292 «Про затвердження Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України».

Статтю подано до редакції 06.10.2012 р.

УДК 368.1

Чорна І.О., аспірантка кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРИЧИНИ ВІДСТАЛОСТІ УКРАЇНИ ВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН У ПИТАННЯХ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ МАЙНА ГРОМАДЯН

АНОТАЦІЯ. У статті акцентується увага на сучасних проблемах, що спричиняють відсталість України від європейських країн в питаннях страхового захисту майна громадян. До них відносять бідність населення, низький рівень страхової культури з боку страховиків і необізнаність потенційних страхувальників, недовіра громадян до страхових компаній, відсутність підтримки з боку держави тощо.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ринок страхових послуг, страхова культура, страхування майна громадян, поліс страхування.

АННОТАЦІЯ. В статье акцентируется внимание на современных проблемах, которые являются причинами отставания Украины от